

ИМЕТО КАТО КОМПОНЕНТ ОТ МЕДИЙНИЯ ОБРАЗ НА ПОЛИТИКА

Лиляна Цонева. *Имена и люди. Ключевые имена в медиалдискурсе.* Велико-Търново, ИВИС, 2017, 196 с.
ISBN 978-619-205-096-6

Лиляна Цонева е утвърдено име в българската русистика с трайни интереси в областта на стилистиката, културологията, политическата лингвистика и медиалингвистиката. В нейните многобройни статии и четири монографии се изследват различни проблеми на руския и българския медиен дискурс, представяни поотделно и в съпоставителен план.

В новата си монография Л. Цонева разглежда особеностите на собствените имена като съставна част от ключовите думи при функционирането им в съвременния руски медиен дискурс.

Този избор е повлиян от ролята на ключовите думи – единици, които в даден момент отразяват важни за социума понятия и поради това са във фокуса на обществения интерес. Те заемат централно място при изучаването на медиен дискурс.

Л. Цонева отделя в състава на ключовите думи собствените имена на хора (антропоними), които тя назовава *ключови имена* (КИ). Авторката ги определя като имена на личности, намиращи се в центъра на общественото внимание. Това са преди всичко „свои“ и чужди *политически субекти* – „героите на нашето време“, както сполучливо ги нарича тя (14). Терминът е използван и в по-ранните ѝ работи, посветени на особеностите при функционирането на имената на политици в руските и българските медии. В монографията изследваният проблем е получил по-нататъшно развитие, пълнота и завършеност, като обхваща един доста голям период – от началото на новия век до наши дни, и се базира на картотека, събирана в продължение на години.

Тук е мястото да отбележа, че богатият и разнообразен илюстративен материал до голяма степен определя успеха и достойнствата на изследването. Л. Цонева използва като източник текстове от руски печатни медии с различна политическа ориентация

и характерно преобладаване на сериозни аналитични жанрове. Авторката обосновава избора си с това, че те са феномен на информационната култура, която в наши дни формира ядрото на съвременната руска култура. Монографията съдържа както примери от първите години на XXI в., така и най-нови текстове от 2016–2017 г., някои от които отразяват събития почти до момента на отпечатването на книгата. Това ѝ позволява да проследи функционирането на КИ през годините, да отбележи появата на нови и отпадането на стари, тяхната (не)дълговечност и честотност. Посочвайки новите явления, Л. Цонева ги съпоставя с тоталитарния език, а също и с езика на медиите от 90-те години на миналия век. На много места се правят сравнения с примери от българските медии. В този смисъл монографията продължава, допълва и преосмисля някои аспекти на разглежданата тема, която е била предмет на внимание в предишните работи на авторката.

Интересът на Л. Цонева към собствените имена в ролята им на ключови е предизвикан от факта, че те са уникален феномен и източник на богата информация за своя референт – носителя на името. В същото време КИ незаслужено се пренебрегват – изучаването на ключовите думи се свежда предимно до апелативната лексика.

Л. Цонева се е насочила към тази недостатъчно изследвана част от ключовите думи с цел да докаже, че те имат не по-малък потенциал на ключови от апелативите. Представеният във втора глава анализ на езиковите признаци на КИ, проявяващи се в медийния текст, показва, че освен основните признаци на ключовите думи (честотност, производност, онимичност, участие в езикова игра) антропонимите притежават и някои специфични черти. Това дава основание те да бъдат обособени в подсистема със свои закономерности на развитие и функциониране.

Основна част от изследването е въпросът за функционирането на КИ в руския медиен дискурс, на което е посветена първа глава. Авторката въвежда понятието *медиен образ на по-*

литика, в изграждането на който КИ участват като важен компонент.

Медиите придават голямо значение на името на политика. Именно те създават политическия образ на дадена личност чрез използването на различни средства, в това число и КИ. Отчитайки този факт, Л. Цонева определя образа на политика като *медиен образ*, който понякога е много различен от реалния и най-често негативен. Във връзка с това са разгледани различните начини за номинация, които до голяма степен участват във формирането на негативния медиен образ.

КИ са не само езиково, но и социално явление. В определени периоди важни социални промени налагат отпечатък и върху антропонимичната система на езика. Л. Цонева дава като пример тенденцията към разрушаване на трикомпонентната структура на руската именна формула, задължителна за публицистичните текстове в съветския период. В съвременните медии се предпочита назоваването по име и фамилия или само по фамилия дори в официалния дискурс. В това Л. Цонева вижда стремеж към десакрализация на политическите субекти. Авторите на медийните текстове изразяват пренебрежение, ирония или негативна оценка, особено при употребата на препозитивни идентификатори: напр. *признанный интриган Владислав Сурков; опытный царедворец Михалков; вольный борец с налогами франко-русский артист Депардье* и др. (27). Описани са подробно и новите средства за вторична номинация, които започват да се употребяват в медиите със същата цел – инициали, прозвища и перифрази. Замяната на стандартното име внася допълнителна информация, експресия и оценъчност: напр. инициалната абrevиатура *БАБ* (Б. А. Березовски); прозвищата *Миша-2 процента*, *Миша-НДС* (дадени на Михаил Касянов заради корупционни схеми по времето, когато е финансов министър) (36); *Киндер-сюрприз* (на С. Кириенко, известен като най-младия руски премиер) (38). Вторичните номинации изискват определени фоновни знания у адресата.

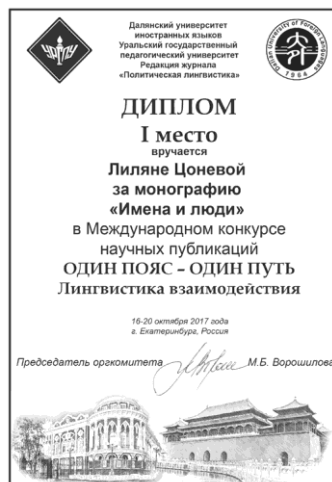
Особено място в създаването на медийния образ на политика има езиковата игра, която е описана в отделна глава. Интересът на Л. Цонева към това явление датира отдавна: на него е посветена първата ѝ монография „Езиковата игра в съвременната публицистика“ (2000), изследваща български и руски медийни текстове.

Според Л. Цонева участието в езиковата игра е една от най-интересните лингвистични характеристики на КИ, а употребата им в медийния текст има своите особености, които ги отличават от функционирането им в други комуникативни сфери. Безспорна заслуга на авторката е тяхното изследване и описание. Една от най-важните черти на играта с КИ в медийния дискурс е преплитането на екстралингвистични и лингвистични елементи при изграждането на смисъла. Авторката подчертава, че дори някои имена и фамилии, които просто са създадени за езикова игра (А. Лебедь, Ю. Чайка, Д. Медведев), не участват в нея само като „игра заради самата игра“. Напр. в заглавието *Третий полет Чайки* се разчита на асоциацията на собственото име с омонимичното нарицателно. В текста се говори за третия мандат на Ю. Чайка като главен прокурор. Посоченият пример доказва, че обиграването не се изчерпва само със създаване на комичен ефект, което го отличава от разговорната реч и художествената литература. Целта е да се привлече вниманието на адресата, да се получи естетическа наслада от креативното, но и да се внуши определено мнение. В това се проявява манипулативната същност на медийния дискурс.

Основните форми на езикова игра, в които активно се използват КИ, са разгледани в отделни параграфи (графична игра, ocasionални думи, прецедентни текстове, фразеологични игри, каламбур). Те са илюстрирани с многобройни и интересни примери, в които понякога сложно се преплитат няколко от посочените начини на езикова игра. В следния пример *БУШечное мясо* (заглавие на текст за американските войници в Ирак по времето на Дж. Буш) езиковата игра залага на

познаването на изходния фразеологизъм „пушечное мясо“ и на сходството на КИ с елемент от фразеологизма. Фразеологичната игра е усложнена и с графичен хибрид, създаден на базата на *пушечный* с шрифтово отделяне на името Буш (160).

При играта с КИ към задължителните общи фонове знания на автора и адресата се прибавя и доброто познаване на професионалните и личните качества на носителя на името, неговата роля в обществено-политическите процеси в дадения момент. От своя страна, освен солидна научна подготовка, КИ изискват от изследователя и отлично познаване на националната специфика на този феномен, които Л. Цонева безспорно притежава.

Да пишеш на тази тема, е голямо предизвикателство, защото несериозното на пръв поглед заиграване с името, забавното, комичното, експресивното при неговата употреба в медийния дискурс има много по-дълбок смисъл и скрит подтекст от видимото на повърхността. Може би затова вместо заключение авторката е завършила с цитат на известния руски учен В. Н. Топоров, който тук привеждам в мой превод: „Във всички сфери на духовния живот на човека [...] ролята на името е не само огромна, но и отбелязана по особен начин, и всичко, което може да се опише и преразкаже, представлява повърхностният слой на

тайната, свързана с името. Но дори само докосването до този слой загатва и за дълбините на тайната, и за онази сила, която ѝ е присъща“ (181).

Още древните са придавали огромно значение на името и са вярвали, че то влияе по мистичен начин върху личността и съдбата на човека. В наши дни е прието да се твърди, че човекът прави името. Изследването на Л. Цонева доказва обратното: името до голяма степен създава образа и определя съдбата на политическата личност.

Накрая бих искала да споделя една „новина от последния час“. В брой 5 (65) от тази година авторитет-

ното научно списание „Политическая лингвистика“ съобщава резултатите от ежегодно провеждания в Екатеринбург международен конкурс за научни публикации. Книгата „Имена и люди. Ключевые имена в медиадискурсе“ получава наградата за най-добра монография. Това е високо признание за Лиляна Цонева и за нейния труд в областта на руската политическа лингвистика.

МАРИЯ ЗОЗИКОВА
Пловдивски университет
„Паисий Хилендарски“
✉ *m_zozikova@mail.ru*